

12

GLEDALIŠKI LIST

Narodnega gledališča v Ljubljani

1936-37

OPERA

Urednik M. Bravničar

Izhaja za vsako premijero

Din 2:50

Okusno Vas oblači le
DAMSKI MODNI SALON

Cene in izdelava solidna

Sonja

GLEDALIŠKA UL. 7

NOVO OTVORJENI
SALON DAMSKIH KLOBUKOV

„OREL“
LJUBLJANA
SV. PETRA C. 13

VELIKA IZBIRA IN PRVOVRSTNA
KVALITETA — NIZKE CENE

IZVOLITE SI OGLEDATI MOJE IZLOŽBE!

PAPIR, pisarniške, tehnične in šolske potrebščine

Najugodnejše v največji izbiri

IV. BONAČ, Ljubljana

Akademiki dobijo pri nakupu popust

Nalivna peresa

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1936/37 ŠTEV. 12

OPERA

UREDNIK: M. BRAVNIČAR

P. I. ČAJKOVSKI:

PIKOVA DAMA

PREMIERA: 20. FEBRUARJA 1937

11. t. m. je minilo sto let, odkar je tragično dovršil svojo zemeljsko pot A. S. Puškin — genij ruske poezije. V svojem kratkem, svobodnem in burnem življenju je ustvaril bogato in dovršeno delo, ki je bilo, je in bo dragocena hrana njegovemu narodu in svetel zgled vsem tvorcem velike ruske literature. Danes, po sto letih, je njegovo delo ravno tako živo, kakor je bilo, toda bolj razumljeno. Prešlo je v last vsega človeštva in se je uvrstilo med največja dejanja, ki jih je dovršil človeški duh.

Vsi kulturni narodi proslavljajo stoletnico genija Puškina. Z današnjo predstavo se vesoljni počastitvi njegovega spomina pridružuje tudi

NARODNO GLEDALIŠČE V LJUBLJANI.

P. I. Čajkovski — Pikova dama

V prvi polovici 18. stoletja sta Glinka in Dargomirški postavila temelje ruski narodni glasbi, v drugi polovici pa je na teh temeljih zrastle že mogočna stavba ruske glasbe. Takrat so v Rusiji prevladovali tri glasbene smeri: novotarska ali novoruska šola, wagnerska in konservativna. Prvo je zastopala »Petorka« (Balakirev, Borodin, Kjuj, Musorgski, Rimski-Korsakov), ki je ustvarjala iz mogočnega vrela narodne glasbe in se ni ozirala ne na levo, niti na desno, temveč je stremela k edinemu cilju, da bi zgradila samobitno rusko glasbeno tvorbo. Glavni pristaš wagnerske smeri je bil Sjerov. Čeprav je bil Wagner v tistem času visoka moda in silno vabljen s svojimi glasbeno dramatskimi reformami, ni bil v Rusiji deležen velikega odziva. Wagnerjevce in z njimi Sjerova na čelu je »Petorka« kmalu potisnila v senco in v pozabljenje. Tretja, konservativna smer je imela vzore v zapadnoevropskih klasičnih in romantičnih skladateljih. Rubinstein in Čajkovski sta bila najvidnejša in najpomembnejša pristaša te smeri, toda Čajkovski je bil polnokrven glasbenik z ruskim čustvom in mu pripadnost k tej smeri ni mogla škodovati. Poleg skladateljev »Petorke« je ostal edino še Čajkovski življenski in svež do današnjih dni, v poljudnosti in v številu izvedb pa stoji od vseh ruskih skladateljev na prvem mestu.

*

»V ruski glasbi cenim mojstra Glinko, ki je v inostranstvu žal premalo poznan in — najprej bo to zvenelo nekoliko tuje — Čajkovskega, ki je sicer ožigosan kot sentimentalni romantik. Prav pri tem mojstru je čista glasbena oblika občudovanja vredna.« Ta izjava voditelja sodobne glasbene produkcije Igorja Stravinskega je značilna, ker jo je dal umetnik, ki stoji prav na nasprotnem tečaju stvariteljskega sveta Petra Čajkovskega. Stravinski, antiromantik, občuduje tvorno silo velikega romantika in sentimentalista Čajkovskega. In res, Čajkovski spada med najpoljudnejše in največ izvajane ruske skladatelje, čeprav ali morda prav zato,

ker je bolj evropski ali manj ruski kakor Musorgski ali n. pr. Borodin. Skladal je v vseh oblikah: simfonije, komorne skladbe, opere, kabinetne skladbe za glasovir; povsod je uspel in povsod je ustvaril takorekoč »šlagerje«, ki se vedno in vedno izvajajo. Njegov klavirski in violinski koncert, njegov kvartet ali trio, njegove pesmi ali klavirske skladbe so prav tako znane kakor njegove simfonije. Čajkovski je mnogostranski skladatelj, vendar je njegova najmočnejša žila v orkestru, katerega ima v popolni tehnični oblasti. Njegova glasba je učinkovita, sugestivna in izrazita posebno v ostro ritmičnih in sentimentalnih nastrojenjih. Ruska otožna milina in zanositi patos kontrastirata često v Čajkovskijevi glasbi s skoraj barbarskim azijskim temperamentom, ki se stopnjuje do ekstaze in največje napetosti. Lirik in dramatik v eni osebi in prav to dvojico v neposredni bližini rodi kot kontrast nepogrešljiv učinek in uspeh.

Pri nas je Čajkovski stari znanec v operi in tudi v koncertni dvorani. Njegove najbolj znane in uspele opere »Onjegin« in »Pikova dama«, so bile že večkrat z uspehom na našem opernem odru. Letošnja uprizoritev »Pikove dame« je prirejena v smislu Clemens-Krausa in Wallersteina, ki sta na novo naštudirala in postavila to delo na odru dunajske državnne opere. Glavne izpremembe so v prvem dejanju. Ekspozicija drame je skrajšana in prenešana iz peterburške promenade (imenovana »Letni vrt«) v vestibil vojaške kazine. V tej ekspoziciji je črtana vsa zborovska navlaka, ki nima s potekom drame nobene organične vezi, pa čeravno je glasbeno zanimiva. Izločene so vse nepotrebne in tuje snovi, ki so zadrževale potek dejanja, tako da je dejanje bolj strnjeno. Inscenacija je enotna in podčrtava temno in tajinstveno baladno nastrojenje. Pikovo damo so nam predstavljali kot strah in prikazen, kot nadnaravno usodo Hermana, ki ga žene v neizbežno pogubo. V novi predelavi in režiji je poudarek na psihičnem doživetju Hermana in Lize ter na eksaltiranem in bolnem Hermanovem naturelu, ki uklene sebe, Lizo in Pikovo damo v krog tragedije. V zadnji sliki je opuščena vizija Pikove dame, ker ni nujna. Silke so strnjene po logičnih vezeh, in sicer prva in druga, tretja in četrta ter peta, šesta in sedma skupaj.

Tekst za »Pikovo damo« je napisal po istoimenski Puškinovi noveli skladateljev brat Modest Čajkovski. Čajkovski je pričel z delom v začetku decembra 1889. leta v Moskvi; prva uprizoritev je bila istotam 19. decembra 1890. za njegov 25letni umetniški jubilej.

*

Peter Čajkovski je bil rojen 7. maja 1840. v Votkinsku. Njegov oče je bil ravnatelj rudnika, mati rojena Assière, torej druge krvi. Študiral je pravo in bil nameščen v državni službi pri finančnem ministrstvu, kjer je ostal štiri leta. Triindvajset let star je izstopil iz državne službe in se vpisal na peterburški konservatorij, kjer je študiral tri leta. Po končanih glasbenih naukih je sprejel učiteljsko mesto na konservatoriju v Moskvi, kjer je ostal 12 let. Eno leto preden je zapustil moskovski konservatorij se je poročil, a že dvajset dni po poroki je zbežal iz zakonskega jarma, ker se je prepričal, da ni ustvarjen za to vrsto sreče. Čajkovski se je preselil na posestvo svoje sestre, kjer je živel izključno le za svoje delo. Od tega časa dalje je ustvaril svoja najboljša dela. Da se je lahko posvetil izključno svojemu delu mu je pripomogla dobrotnica gospa plemenita Meck, starejša dama, ki mu je nakazovala letno rento 6000 rubljev z željo, da ostane javnosti in skladatelju neznana in da se v življenju nikdar ne sestaneta. Tudi od carja je dobival Čajkovski časten honorar, ki mu je omogočal, da si je uredil svoje življenje po svoji volji. Največ priznanja je dosegel v domovini z »Evgenom Oneginom«, v zapadni Evropi pa s simfonijami, violinskim koncertom in klavirskim b-mol koncertom, ki ga je z velikim uspehom izvajal na pariški svetovni razstavi v skladateljevi nazvočnosti Anton Rubinstein.

Čajkovski ima 78 del, med temi 10 oper, 6 simfonij, 3 balete, 3 kvartete, 1 trio, 1 sekstet, violinski koncert, 2 klavirska koncerta, uvertire, suite ter veliko število klavirskih skladb in pesmi.

V zadnjih letih se je udeleževal tudi kot dirigent in je bil prvi ruski skladatelj, ki je osebno predvajal svoja orkestrska dela poslušalcem v Srednji Evropi, v Tunisu, New Yorku, Londonu i. t. d. Po teh velikih uspehih se je vrnil v domovino, kjer je v Peterburgu

dirigiral 16. oktobra 1893. prvo izvedbo svoje patetične simfonije. V tistih dneh se je pojavila v Peterburgu kolera in čeprav so iz previdnosti pili le prekuhano vodo, je Čajkovski izpil 2. novembra na tešče precej mrzle in neprekuhane vode, kar je bilo zanj bržčas usodno; že par ur potem je zbolel na koleri in ji podlegel kljub skrbni zdravniški negi 6. novembra zjutraj v prisotnosti svojega brata Modesta in nečaka Vladimirja.

Vsebina

1. slika. V vestibulu palače se pogovarjata častnika Čekalinsky in Surin o včerajšnjem kvartopirskem večeru in svojem tovarišu Hermanu, ki je vedno molčeč, kadar se sam ne udeležuje igre. Herman pride s Tomskim in mu prizna, da ljubi plemenito damo, katere pa ne bo mogel kot ubogi častnik nikdar zasnobiti. Kneza Jeleckija pozdravijo tovariši in mu čestitajo k zaroki. Ko pride Liza v spremstvu stare grofice v vestibul in ko jo knez Jelecki predstavi za svojo zaročenko, spozna Herman ves osupel, da je ta njegova oboževanka. Ko se dami odstranita, pripoveduje Tomski o stari grofici, ki jo splošno imenujejo Pikova dama in da ji je v prvih letih zakona povedal grof St. Germain za ceno ljubezni skrivnost treh kart, s katerimi je pri igri vedno dobival. Herman poje nato pesem o treh kartah, kot nadaljevanje pripovedke: hudič ji je baje prorokoval, da bo izgubila življenje po tisti osebi, kateri bo izdala to skrivnost. Herman se zaobljubi in priseže v pričo nevihte, ki je pravkar začela, da bo knezu vzel svojo ljubljeno Lizo.

2. slika. Liza je s svojimi prijateljicami v svoji sobi. S Pavlino zapojeta duet, nato pa zapoje Pavlina sama ganljivo romanco, ki ni posebno prikladna za zaročno slavlje. Da bi prišle v veselejšo razpoloženje uberejo razposajeno narodno pesmico in zaplešejo. Guvernanta prihiti v sobo in se zgraža nad »kmečkim« obnašanjem plemenitih dam. Prijateljice odidejo, Liza ostane sama in sanjari o Hermanu. Naenkrat vstopi Herman, da bi vzel slovo. Liza ga noče poslušati, on jo roti in prosi, dokler se ga ne usmili. Ko se

bliža v sobo stara grofica, se Herman skrije, čim pa je odšla, začne Lizi odkrivati svojo ljubezen in tudi Liza mu prizna, da ga ljubi in da je njegova.

3. slika. V neki odlični hiši je maškeradni ples, katerega se udeležijo tudi častniki. Ko ostane knez sam z Lizo, jo prosi naj mu zaupa in pove kaj ji teži srce. Toda ona se ne izpove. Napovedovalec napove igro »Odkritosrčna pastirica«, ki se takoj prične. Liza poišče Hermana in mu skriva izroči ključ grofičine spalnice, skozi katero pride lahko k njej. Slavnostni prihod carice zaključí slika.

4. slika. Grofičina spalnica. Herman vstopi neodločen in ne ve ali naj bi šel ali ostal. Na steni zagleda grofičino sliko iz mladih let in se skrije. Služinčad sprejme grofico k počitku. Grofica se vsede v naslanjač in pripoveduje spomine na prejšnje dvorne svečanosti, kjer je nekoč pela pred carjem. Herman stopi pred grofico in jo prosi naj mu pove tri srečonosne karte. Grofičino trdovratno molčanje tako razjezi Hermana, da ji zagrozi s pištolo. Grofica se od strahu zgrudi mrtva v naslanjač. Liza vstopi in pade na kolena pred mrtvo grofico. Herman se opraviči, da ni hotel grofičine smrti, temveč samo imena kart, nakar ga Liza zapodi iz hiše razočarana, ker je spoznala, da ni prišel iz ljubezni do nje, marveč iz strasti do igre. V to sliko je Čajkovski vnesel arieto iz opere »Rihard Srčni«, starega francoskega opernega skladatelja Grétryja, ki jo poje grofica, spominjajoč se lepih starih časov. Ta preprosta arieta ima na tem mestu potencirani in večji dramatični učinek nego v izvirniku.

5. slika. V kasarni čita Herman Lizino pismo, v katerem ga prosi za sestanek na samotnem mostu Neve. Pregarjajo ga prikazni in venomer sliši žalostne pogrebne pesmi. Na oknu sliši trkanje, grofičin duh se mu prikaže in mu pove tri karte. V ekstatičnem veselju, da je zvedel skrivnost treh kart, se odpravi iz kasarne.

6. slika. V bližini peterburške Zimske palače pričakuje Liza Hermana. Po polnoči pride in Liza mu pade v naročje, Herman pa je kakor obseden. Venomer misli samo na karte in igro. Liza ga skuša pregovoriti in zadržati, on pa jo odrine in zbeži. V obupu se vrže Liza v reko.

7. slika. Oficirji in knez so v igralnici. V odmoru zapoje Tomski veselo pesem, nato v zboru tudi vsi častniki. Igra se nadaljuje. Herman vstopi ves bled in razburjen ter stavi 20.000 rubljev na eno karto, še enkrat toliko na drugo in obakrat dobi. Bankir se upira nadaljevanju igre, tu pa poseže vmes knez in nastavi nadaljevanje igre. V zavesti zmage stavi Herman ves dobljeni denar na tretjo karto, na asa. Ko obrne karto, nima v roki asa, temveč pikovo damo. Zgubil je vse. Staro grofico prekolne in se zabode v srce. Umirajoč prosi kneza odpuščanja in z Lizino sliko v očeh umre.

Razno

V londonski »Royal Opera Convent Garden« je gostovala od 2. do 14. novembra dresdenska državna opera. Pod vodstvom ravnatelja prof. dr. Böhma so izvajali Mozartova, Wagnerjeva in Straussova dela.

*

Nemška opera v Berlinu-Charlottenburgu je izvajala v pretekli sezoni dela naslednjih skladateljev: Wagner (52 predstav), Mozart (13), Nicolai (9), Lortzing (12), Humperdinck (10), Richard Strauss (9), Suppé (1), Lehar (27), Puccini (23), Verdi (27), Rossini (13), Bellini (8), Bizet (10) in Adam (6).

*

Izmed novih nemških oper sta imeli v lanski sezoni največji uspeh »Čarobne gosli«, ki jo je zložil mladi monakovski skladatelj Werner Egk in »Doktor Johannes Faust« od Hermana Reuttera. »Čarobne gosli« so letos v sporedu 32 odrov, »Doktor Johannes Faust« pa v sporedu štirinajstih gledališč. Na podlagi velikega uspeha je bil Werner Egk imenovan za kapelnika berlinske državne opere, Herman Reutter pa za ravnatelja konservatorija v Frankfurtu.

*

V sezoni 1934./35. so dobila nemška gledališča 5,500.00 M državne subvencije in 34,000.000 M mestnih subvencij. V tej sezoni je bilo v Nemčiji 100 stalnih orkestrrov, ki gojijo resno glasbo, od teh jih vzdržuje država 23.

*

Znameniti dirigent in bivši šef dunajske državne opere Feliks Weingartner je zložil opero »Julian Apostata«, ki bo imela svojo premiero v Budimpešti.

*

Poljska je imela do nedavnega šest stalnih opernih gledališč, danes pa delujeta samo dve: v Varšavi in Poznanju. Ostale štiri opere (v Lvovu, Krakovu, Katovicah in v Vilni) bodo v kratkem zopet obnovili, ko uredijo finančne neprilike, v katere so ta gledališča zašla.

*

Janačkova »Jenufa« bo letos izvajana v moskovski Veliki operi, pod vodstvom A. Melika-Pohajeva.

PRIHODNJI OPERNI SPORED.

V začetku marca bo v našem gledališču uprizorjena izvirna hrvaška opera »Ero z onega sveta«, ki je imela v Zagrebu in Brnu velik uspeh. Libreto opere je napisal znani hrvaški pisatelj Milan Begović. Skladatelj Jakov Gotovac je znan našemu občinstvu po operi »Morana«, ki je bila pred leti uprizorjena tudi na našem odru.

V glavnih vlogah bodo sodelovali: Karena (Župevc), Kogejeva, Francl, Betetto, Janko.

Režiser: Golovin, dirigent: Polič.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Matija Bravničar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

Foto atelje-studio

J. POGAČNIK

LJUBLJANA

Aleksandrova cesta 3

se priporoča

**ALFONZ
BREZNIK**

==
LJUBLJANA
ALEKSANDROVA 7
==

Vsa glasbila in strune

CINKOVO BELILO „BRILJANT“

zlati, srebrni, beli, zeleni in sivi pečat

LITOPON „TITANIK“

originalno 30 % blago, odporno proti svetlobi

SVINČENI MINIJ „RUBIN“

garantirano 30 % svinčenega superoksida

KOVINE IN KOVINSKI POLIZDELKI VSEH VRST!

Metallno akcijonarsko društvo, Ljubljana

Telefon 2727

Pikova dama

Opera v treh dejanjih (sedmih slikah). Besedilo napisal po Puškinovi noveli M. Čajkovski. Uglasbil P. Čajkovski. Prevel Niko Štritof.

Dirigent: A. Neffat.

Režiser: prof. O. Šest.

Herman	Št. Marčec
Grof Tomski	R. Primožič
Knez Jelecki	V. Janko
Čekalinski	K. Burger
Surin	A. Kolacio
Čaplicki	F. Jeltnikar
Narumov	A. Petrovčič
Komornik	M. Škabar
Grofica	M. Kogejeva

Liza	O. Oljdekopova
Paulina i	F. Golobova
Guvernanta	N. Španova
Maša	Š. Ramšakova

Osebe medigre v III. sliki:

Chloe	I. Ribičeva
Daphnis (Paulina)	F. Golobova
Plutus (grof Tomski)	R. Primožič

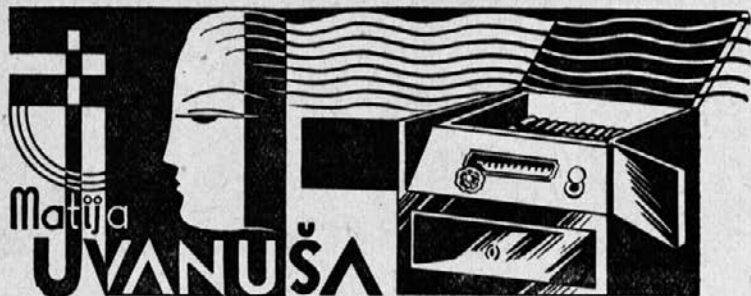
Carica, gospodinja, lakaji.

Dejanje se vrši v Peterburgu v XVIII. stoletju.

Po drugi in četrta daljši odmor.

Plese v medigri naštetni mojster Golovin.

NAJVLJUDNEJE SE PRIPOROČA

Frizer za dame in gospode v pasaži palače VIKTORIJA
LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 4

Zobna ordinacija

Dentist teh.

Leopold Smerkolj

laboratorij za moderno tehniko in keramiko

ordinira za zdravljenje zob od 8-12 ure dop.

In od 2-6 ure pop.

Ljubljana VII. Čelovška cesta 32 // Telefon 34-48